

บุญสม ศรีสุข

มีดอรัญญิก

“ เพราะเชื่อในคำพ่อสอน ถึงได้มีทุกวันนี้
อาชีพจากบรรพบุรุษได้รับการส่งเสริม
จากในหลวงรัชกาลที่ 9 เราจะลืมได้อย่างไร ”

บุญสม ศรีสุข

“การตีมีด” มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ในอดีตการทำมีดเป็นงานหัตถกรรมที่ต้องใช้ช่างฝีมือหลายคน ทุกคนต้องฝึกหัดกันมาเป็นอย่างดี จะต้องรู้ว่ามีดรูปไหนควรตีตำแหน่งใด และจะต้องคอยฟังสัญญาณการใช้เสียงของผู้จับเหล็กที่ตามภาษาชาวบ้านเรียกว่า “หน้าเตา” จะต้องเป็นคนที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำมีดอย่างดีเยี่ยม มีดส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้งานที่หลากหลาย ทั้งนำไปใช้เป็นอาวุธบ่งบอกถึงยศศักดิ์ของผู้ถือครอง หรือใช้ประกอบการทำอาหารในครัวเรือน

“มีดอรัญญิก” ถือได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะมีดอรัญญิกนั้นขึ้นชื่อเรื่องความแข็งแรงทนทาน มีดบางชนิดสามารถใช้ได้นานตลอดชั่วอายุคน อีกทั้งงานใบมีดยังถูกต่อยอดด้วยความสวยงาม ประณีต มีความเป็นศิลปะเพิ่มขึ้นจึงนับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำค่า ทำให้ชุมชนแถบนี้กลายเป็นอีกหนึ่งแลนด์มาร์คที่นักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศ ต่างก็แวะเวียนมาเที่ยวชมหัตถกรรมการทำมีด ลองลงมือตีมีดด้วยตนเอง และสามารถเลือกซื้อมีดคุณภาพกลับไปเป็นที่ระลึก

ดาบพระยา

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายบุญสม ศรีสุข เป็นชาวบ้านหมู่บ้านต้นโพธิ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครอบครัวประกอบอาชีพตีมดจึงได้มีโอกาสคลุกคลีและได้เห็นบรรพบุรุษรุ่นพ่อ รุ่นแม่ต้องใช้แรงกายในการตีมดมาตั้งแต่วัยเด็ก ได้รับการสืบทอดการตีมดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น จนถึงรุ่นนายบุญสมก็นับเป็นรุ่นที่ 3 เริ่มทดลองตีมดด้วยตนเองครั้งแรกเมื่ออายุเพียง 15 ปี ฝึกฝนฝีมือจนเกิดความเชี่ยวชาญด้วยทักษะและฝีมือการตีมดและดาดทุกรูปแบบของชุมชน ในขณะเดียวกันก็ได้คิดปรับภาพลักษณ์งานของครอบครัวชิ้นใหม่ โดยการแยกประเภทให้เป็นงานตีมด และงานตีเคียวให้มีความชัดเจน เพื่อเพิ่มลักษณะการใช้งานของมดให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมในงานตีมด ดาด เคียว พร้อมกับพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานมดอรัญญิกเป็นเวลากว่า 55 ปี จนเป็นที่รู้จักถึงฝีมืออันยอดเยี่ยมของนายบุญสม ในนาม ส.อรัญญิก มาจนถึงปัจจุบัน

พระแสงเวียด

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

ช่างทำมิดอร์ญุก ขึ้นชื่อได้ว่าเป็นผู้ต้องมีความชำนาญในการตีเหล็กเป็นอย่างมาก ขั้นตอนการทำมิดทุกขั้นตอนต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญเฉพาะตัว ตั้งแต่การเลือกวัสดุ เช่น เหล็ก ถ่านที่ใช้ในการเผา การเผาเหล็กที่ได้อุณหภูมิพอเหมาะที่จะทำการตีขึ้นรูป หรือการใช้ค้อนตีเนื้อเหล็กที่เป็นรูปแล้วให้เรียบเป็นมันมีเนื้อแน่น การแต่งให้ได้รูปเล่มที่สวยงาม การทำคมให้เหมาะสมกับชนิดการใช้งานของมิด และการชุบคมให้แข็งซึ่งเป็นสูตรลับและภูมิปัญญาที่สืบทอดและพัฒนากันมา บางชนิดสามารถใช้ฟันตะปูขาดโดยคมมิดไม่มีรอยบิ่นเลย มิดอร์ญุกจึงมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จัดเป็นมิดชั้นเลิศที่มีความคมกริบ เนื้อเหนียว แกร่ง มีความทนทานใช้งานได้ยาวนานนับเป็นปีๆ บางชนิดใช้งานได้ตลอดชีวิตของผู้ใช้ และมีความสวยงามประณีต มีรอบตีทำให้เหล็กแน่นแข็งแรง ตัวมิดคมบางเนื่องจากใช้เหล็กอย่างดี ทำให้คมมิดไม่แตกหรือบิ่น ด้ามมิดแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ด้ามไม้ใช้ไม้อย่างดี บางด้ามมีการฝังมุก แกะสลักลวดลายให้สวยงาม

นายบุญสม เป็นผู้ที่ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาการตีมิดด้วยกรรมวิธีดั้งเดิมทุกขั้นตอน ด้วยการคงรูปแบบการตีมิดด้วยการใช้ถ่านไม้ไผ่ที่มีประสิทธิภาพสูงในการเผาเหล็ก มีคุณสมบัติแตกต่างจากถ่านไม้ทั่วไปที่สามารถให้อุณหภูมิความร้อนสูงและคงที่จึงเหมาะเป็นอย่างยิ่งในการตีมิดและตีเหล็ก ซึ่งกรรมวิธีนี้นับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของนายบุญสมเป็นอย่างมาก เนื่องจากการใช้ถ่านในการเผาเหล็กในปัจจุบันมักจะใช้ถ่านประยุกต์ที่เกิดจากการนำส่วนผสมต่างๆ ที่เกิดจากการคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ มาผสมรวมกันให้เกิดเป็นถ่าน ที่มีความคงทนและสามารถเผาเหล็กได้นาน แต่มักจะมีอุณหภูมิไม่คงที่ เมื่อเทียบกับการเผาเหล็กด้วยการใช้ถ่านไม้ไผ่ การใช้ถ่านไม้ไผ่ตามภูมิปัญญาดั้งเดิมจึงทำให้การเผาเหล็กในแต่ละครั้งมีอุณหภูมิคงที่ เหล็กที่เผาได้รับความร้อนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อนำเหล็กที่เผามาตีมิดจึงทำให้มิดมีความแข็งแรงทนทาน มีสีจากการเผาเหล็กที่เรียบเสมอกัน นับเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นที่สร้างความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด นายบุญสมสร้างสรรค์ผลงานมิดทุกชิ้นให้มีความแข็งแรง ด้ามจับต้องหุ้มด้วยลวดเงินสลักลวดลาย เพื่อป้องกันการสั่นไถลขณะใช้งาน มีความทนทานเป็นเลิศ มิดบางเล่มผู้ถือครองสามารถใช้งานได้ยาวนานตลอดชีวิต

ดาบหวายหัวสิงห์

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่นในฝีมือของนายบุญสม คือ การตี “มิดดาบ” และ มิดดาบที่โดดเด่นฝีมือนายบุญสม คือ ความแข็งแกร่งของใบมีดที่มีความคม ที่อาจกล่าวได้ว่าความคมนั้นสามารถตัดเหล็กขนาด 3 หุน ขาดได้อย่างง่ายดาย สามารถตัดฟันเหล็กที่มีความหนาพิเศษให้ขาดได้ภายในครั้งเดียว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีดฝีมือของนายบุญสมเป็นที่เลื่องลือเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ มีดดาบฝีมือนายบุญสมยังมีด้ามจับได้ถนัดมือด้วยการตอกสลักลวดลายเพื่อเพิ่มความสวยงาม อีกทั้งยังช่วยให้จับง่ายไม่หลุดมือเนื่องจากการตัดฟันแต่ละครั้งจำเป็นที่มือต้องจับกับด้ามมีดได้อย่างช่ำชอง สามารถสร้างแรงยึดเกาะระหว่างด้ามมีดและมือ ช่วยให้มือสามารถยึดเกาะกับด้ามมีดได้ดีขึ้นกว่ามีดชนิดอื่นๆ และด้วยลวดลายของด้ามมีดที่มีความวิจิตรงดงามซึ่งนายบุญสมยังคงยึดถือการสลักลวดลายตามแบบโบราณไว้อยู่ จึงสร้างความสวยงามแปลกตาให้กับมีดอีกด้วย

พระขรรค์แสง

อีกหนึ่งเอกลักษณ์ที่สะท้อนทักษะฝีมือ ของนายบุญสม คือ การตีใบมีดให้ได้องศาถูกต้องตามแบบฉบับโบราณ ประกอบกับทักษะฝีมือเฉพาะตัวอันเป็นเลิศในการทำฝักมีด ที่สามารถทำฝักมีดให้มีความยาวและมีความโค้งงอเข้ากับความโค้งงอของตัวมีดได้อย่างพอดี เพราะการทำฝักมีดเพื่อให้สามารถเข้าฝักกับมีดได้อย่างเที่ยงตรงนั้น จำเป็นต้องใช้ความละเอียดรอบคอบและประสบการณ์ชั้นสูง ทั้งการคำนวณขนาดของมีด ที่ต้องมีการเผื่อการหดและขยายตัวของไม้ฝัก เพื่อให้เหมาะสมกับใบมีด และยังต้องคำนึงถึงองศาที่เหมาะสมเพื่อให้การเข้าฝักมีความเที่ยงตรงอีกด้วย ทำให้การเข้าฝักมีดในปัจจุบันยังหาช่างที่ทำในลักษณะนี้ได้ยากนัก

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

ปัจจุบันเหลือช่างฝีมือที่มีลดน้อยลงไปทุกที ทำให้นายบุญสมเล็งเห็นถึง และต้องการธำรงไว้ซึ่งศิลปหัตถกรรม การตีมีดให้คงอยู่สืบไป ทั้งยังต้องการต่อยอดศิลปะการตีมีดให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย และมีความงดงามมากขึ้น จึงถ่ายทอดความรู้ให้กับครอบครัวและคนในชุมชน ซึ่งขณะนี้ลูกชายของนายบุญสมเอง ที่เป็นทายาทผู้สืบทอดต่อเป็นรุ่นที่ 4 ปัจจุบันนายบุญสมยังคงพัฒนาผลงานให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ด้วยการตีมีดตามคำสั่งซื้อของลูกค้าตามที่ต้องการ เพื่อตอบสนองต่อการใช้งานได้ตรงจุด โดยมีการออกแบบรูปทรงให้มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นมีดทำครัว มีดดาบ โล่ พระแสงของ้าว หอก เป็นต้น และยังคงธำรงไว้ซึ่งกรรมวิธีการตีมีดตามแบบฉบับดั้งเดิม เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงการตีมีดที่ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทาน สามารถนำกรรมวิธีดั้งเดิมตามภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน มาปรับประยุกต์ใช้ในการตีมีดในปัจจุบัน เพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงกรรมวิธีและการตีมีดในสมัยอดีต และเห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาโบราณที่สะท้อนให้คนรุ่นหลังได้เห็น ด้วยการถ่ายทอดกรรมวิธีการตีมีดแบบดั้งเดิมต่อไป เพื่อส่งต่อถึงคนรุ่นหลังให้เห็นถึงคุณค่า และทำในสิ่งที่บรรพบุรุษได้ทำไว้ ให้ดำรงอยู่เป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สืบต่อไป

ดาบปลายแหลมคาดทองเหลือง

ดาบพระยา สามเปราะ ฝักคูณลายไทยปิดทอง

นายบุญสม ศรีสุข

ประเภทเครื่องโลหะ มีดอรัญญิก

 6 เมษายน 2490

 190/2 หมู่ 6 หมู่บ้านต้นโพธิ์

ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13260

 084 - 086 - 9863